

Asia: VN/14933/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 ja 24 § :n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (kausityölaki) soveltamisalaa ja asetuksenantovaltuutta. Esityksellä mahdollistettaisiin se, että luonnon tuotteiden keruu voidaan lisätä valtioneuvoston asetuksella säädettävien kausiluonteista toimintaa sisältävien toimialojen luetteloon (kausityöasetus).

Esityksen tavoitteena on saattaa luonnonmarjanpoimijat normaalien maahantulomenettelyiden (kausityöviisumi, kausityötodistus ja kausityöoleskelulupa) piiriin. Esityksellä tavoitellaan luonnonmarjanpoimijoiden aseman parantamista. Esityksen mukaan poimijoiden pääsääntöinen työsuhteisuus helpottaisi hyväksikäytön torjuntaa ja siihen puuttumista. Esityksessä tuodaan esille ulkoministeriön 15.3.2024 antama ohje keskeyttää luonnonmarjanpoimijoiden turistiviisumihakemusten vastaanotto Bangkokin edustustossa.

Olen 24.6.2024 antamassani ratkaisussa ottanut kantaa esityksessä mainittuun ulkoministeriön ohjeeseen (OKV/892/10/2024). Katsoin tällöin, että luonnonmarjatoimialan oikeudellisen sääntelyn kehittäminen kiireellisellä aikataululla on perusteltua, jotta ilmenneet epäkohdat ja väärinkäytökset saataisiin minimoitua ja ulkomaisten luonnonmarjanpoimijoiden asemaan löydetäisiin pikaisesti kestävä pitkän aikavälin ratkaisu. Pidän tärkeänä, että toimivaltaiset ministeriöt toimivat koordinoitusti ja sidosryhmiä käynnissä olevan lainvalmisteluprosessin aikana asianmukaisesti ja riittävän laajasti kuullen. Nämä aiemmin esittämäni näkemykset ovat edelleen ajankohtaisia. Totesin ratkaisussani myös, että ulkoministeriön on hyvän hallinnon toteuttamiseksi perusteltua yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa pyrkiä edesauttamaan thaimaalaisten luonnonmarjanpoimijoiden oleskelulupahakemusten mahdollisimman sujuvaa käsittelyä siirtymäkauden aikana.

Lausuttavana olevan esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa ehdotusta on arvioitu perustuslain 18 §:n 1 momentissa julkiselle vallalle säädetyn työvoiman suojeluelvoitteen sekä perustuslain 80 §:n 1 momentissa säädetyn asetuksenantovaltuuden näkökulmasta. Näkemykseni mukaan säätämisyjärjestysperustelut ovat varsin suppeat ottaen huomioon esityksen kiinteä yhteys ihmiskaupan ja pakkotyön ennaltaehkäisemiseen ja siten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Julkisella vallalla on velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen perustuslain 22 §:n mukaan. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluita olisi perusteltua tarkentaa tästä näkökulmasta samoin kuin selostaa ehdotuksen suhde perustuslain 7 §:ään, jossa säädetään oikeudesta henkilökohtaiseen turvallisuuteen sekä kielletään ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Jatkovalmistelussa olisi asianmukaista arvioida esitystä myös Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettujen perusoikeuksien ja periaatteiden, kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä ILO-sopimusten näkökulmasta.

Säätämisyjärjestysperusteluiden lisäksi esityksen säännöskohtaiset perustelut ovat nähdäkseni sangen niukat erityisesti lain 1 §:ään ehdotetun muutoksen osalta. Hallituksen esityksen laatimisohejien mukaan säännöskohtaisissa perusteluissa on selkeästi selostettava lakiehdotukseen sisältyvien yksittäisten säännösten merkitys, muun muassa se, minkälaista muutosta vallitsevaan oikeustilaan ne merkitsevät. Esitystä olisi siten aiheellista vielä täydentää yksityiskohtaisten perusteluiden osalta.

Esitysluonnokseen sisältyvän toimeenpano ja seuranta -jakson mukaan luonnonmarja-alan toimintatapoja, poimijoiden aseman kehitystä ja muutoksen vaikutuksia on syytä seurata, ja seuranta olisi järkevää tehdä jo esimerkiksi vuosi lain voimaantulon jälkeen. Pidän lain seuraamistarvetta erittäin perusteltuna luonnonmarjatoimialan erityispiirteistä ja havaituista rakenteellista ongelmista johtuen. Erityisen tärkeää on seurata sitä, onko esitetty lakimuutos riittävä estämään ulkomaisten luonnonmarjanpoimijoiden ihmisoikeuksia loukanneet käytänteet. Tämä edellyttää, että työsuojeluviranomaisen resurssit lain toimeenpanon valvonnassa ovat riittävät. Mainingissa jaksossa olisi mahdollisuuksien mukaan hyvä tehdä selkoa myös siitä, miten kausityölain samoin kuin voimaan jäävän ns. marjalain toimivuutta aiotaan käytännössä seurata. Jos toimivuuden seuraamiseksi on jo tässä vaiheessa suunniteltu tutkimuksia tai selvityksiä, niistä tulisi sisällyttää maininnat esitykseen.

Honkapää Heli
Oikeuskanslerinvirasto - Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunto